

Missvisande skattning – 8 av 10 (inte 4 av 10) lämnar överblivna läkemedel till apotek!

■ Kerstin Hulter Åsberg (KHÅ) uppskattar att läkemedel för mellan 1 och 2 miljarder kasseras i Sverige [1]. Som grund anger KHÅ tre källor: en publicerad undersökning [2], ett personligt meddelande samt en uppgift som KHÅ hämtat på en webbplats. Skattningen är missvisande och bygger uppenbarligen på en felaktig tolkning av data.

Två marknadsundersökningar har genomförts av Sifo/Research International de senaste åren, dels en den 5–8 februari 2001 på uppdrag av Apoteket AB [3], dels en den 12–15 januari 2004 på uppdrag av Läkemedelsindustriföreningen [4]. Vardera undersökningen omfattar ca 1 000 telefonintervjuer. Resultaten i de båda undersökningarna är mycket likartade. Den rimliga tolkningen är att cirka 8 av 10 svenskar lämnar tillbaka överbliven medicin till apoteket.

Överbliven medicin sparas

Av dem som köpt medicin mot recept de senaste 12 månaderna och fått medicin över, uppger 4 av 10 (41 procent 2001; 42 procent 2004) att de redan lämnat den överblivna medicinen till apotek. Det vanligaste (48 procent 2001; 54 procent 2004) är emellertid att den överblivna medicinen sparas. När medicinen skall

Replik:

Missvisande missuppfattningar!

■ Det gläder mig att du engagerar dig i kassationsfrågan! Dock har du missuppfattat vissa saker. Min artikel bygger inte på mina egna skattningar och tolkningar. De är hämtade ur redovisade källor, och desamma som du själv använder, med undantag av publikationer efter sommaren 2003, då min artikel skrevs.

Gör vi som vi säger?

Tyvärr är ju inte enkäter och telefonintervjuer särskilt tillförlitliga när det gäller faktiskt beteende. I bästa fall speglar de människors kunskaper och attityder, men inte hur de gör, när det kommer till kritan. Tror du själv på att 8 av 10 verkligen lämnar tillbaka överblivna läkemedel till apoteket? Det vore ju ett fantastiskt bra resultat. Jag har inte själv läst Sifos marknadsundersökningar baserade på telefonintervjuer, men jag kan gå till mig själv. På frågan om jag återlämnar överblivna läkemedel till apoteket skulle jag utan tvivel svara: »Ja, visst gör jag det!« För att vid närmare eftertanke inse att jag inte alltid levtt som jag lärt.

destrueras (vid utmönstring/städning av medicinförrådet) uppger ca 3 av 4 att de lämnar den till apotek.

Majoriteten av de läkemedel som återlämnas till apotek är också äldre än ett år. I två större publicerade undersökningar hade 38 procent av de återlämnade förpackningarna expedierats under de föregående 14 månaderna [5] respektive 35 procent expedierats under den föregående 12-månadersperioden [2]. KHÅs egna fynd är att 48 procent lämnade tillbaka läkemedlen inom ett år.

Även rubriken till KHÅs artikel är missvisande. I studien 1999 vägdes en del av det återlämnade godset för att undersöka hur mycket som utgjordes av läkemedel respektive av förpackningsmaterial (ej publicerat). Mindre än 20 procent av vikten utgjordes av läkemedel, mer än 80 procent var förpackningsmaterial.

Startförpackningars roll överdriven

KHÅs förslag till åtgärder för att minska kassationen är motiverade och vällovliga. Förhoppningarna om att startförpackningar på något avgörande sätt skulle reducera kassationen av läkemedel vid ordinationsändringar är emellertid överdrivna. En intervjuundersökning genom-

fördes i oktober 2003 med ca 1 000 kunder/patienter som återlämnade läkemedel till apoteken i Sverige (under bearbetning). Ordinationsändringar utgjorde förvisso en vanlig orsak till att läkemedel blivit över. Det var emellertid en påfallande liten andel som avsåg nyinsatt behandling (<1 månad). Den övervägande delen utgjordes av förändringar i en medicinerings som pågått under längre tid.

Anders Ekedahl

*dr medicinsk vetenskap, leg apotekare,
Apoteket Forskning och Utveckling
anders.ekedahl@apoteket.se*

Referenser

1. Hulter Åsberg K. 900 ton läkemedel per år lämnas tillbaka till apoteken. *Läkartidningen* 2004;101:898-900.
2. Ekedahl A, Wergeman L, Rydberg T. Unused drugs in Sweden measured by returns to pharmacies. *J Soc Adm Pharm* 2003;20:26-31.
3. Boije C. Marknadsundersökning Överbliven receptbelagd medicin. SIFO Research & Consulting. Proj nr 681 5000. 2001-02-22.
4. Boije C. Överbliven receptbelagd medicin. Gullers/LIF. Research International 2004. Pnr 1 51677.
5. Isacson D, Olofsson C. Drugs up in smoke: a study of caseated drugs in Sweden. *Pharm World Sci* 1999;21:96-9.

som i snitt väger ca 7 kg. Under en enda höstmånad 2003 skickade apoteken i Uppsala län 240 lådor = mer än 1,5 ton till förbränning. I Gävleborgs län beräknades varje låda vara värd ca 9 000 kr = 1 400 kr/kg.

Eftersom vi utgår från att högst hälften av de överblivna läkemedlen återlämnas, handlar det för Uppsala län om värden för ca 50 miljoner kronor som kasseras årligen. Därför är vårt budskap till forskrivarna: Skriv inte ut mer än vad som kommer att gå åt, börja ny behandling med startförpackning! Och till allmänheten: Begär startförpackning, ta inte ut mer än vad du kommer att använda, hamstra inte!

Nu ser jag fram mot dina egna konstruktiva förslag till hur vi ska minska kassationen i framtiden. För det ska vi väl?

Kerstin Hulter Åsberg

*docent, överläkare, medicinskt centrum,
Lasarettet i Enköping
kerstin.hulter.asberg@hul.se*